СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА“.

Рокъ VI. Мт. Кармель, Па. Четвергъ 15-го Грудня 1898. Число 50.

Календарь.

Грудень.		
15	Ч.	Софонія, Теодула
16	П.	† Варвары, Іоана Дам.
17	С.	Савы препод.
18	Н.	28. ПО СОШ. НИКОЛАЯ
19	П.	Амвросія еписк.
20	В.	Натапія препод.
21	С.	НЕПОРОЧН. ЗАЧАТ. БОГОРОД.

Змѣстъ.

УВАГА.

Хотячѝ приступити до „Союза“ най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

СПРАВЫ „Р. Н. СОЮЗА.“

Справоздане касове „Союза“ за мѣсяць падолистъ 1898 р.

Simpson, Pa. члены за жовтень	$15.35
тй-жь за падолистъ	19.80
Perth Amboy, N. J. Славута Иванъ	1.00
Oldforge, Pa. члены	3.50
Mammoth, Pa. члены	2.00
Perryopolis, Pa. члены	5.00
Shenandoah, Pa. Братство св. Арх. Михаила	24.50
Waterbury, Pa. члены	10.25
Scranton, Pa. члены	2.00
Jessup, Pa. Братство св. АА. Петра и Павла	11.50
St. Louis, Mo. Братство св. Арх. Михаила	17.50
Pittsburg, Pa. Братство св. О. Николая	63.60
Sayre, Pa. Братство Благ. Пр. Богородицѣ	7.42
Elmira, N. Y. Братство св. Михаила	8.25
Priceburg, Pa. Братство св. Василія В.	26.25
Mayfield, Pa. Братство св. Кир. и Методія	37.15
Mayfield, Pa. члены	29.95
Homestead, Pa. Братство св. Арх. Михаила	12.00
West Pawlet, Vt. члены	4.00
Jersey City, N. J. члены	61.38
Bayonne, N. J. Нишоть Дмитро	3.00
McAdoo, Pa. Братство Покровы Пр. Бог.	32.08
Mt. Carmel, Pa. Братство св. АА. Пет. и Павла	23.00
Mt. Carmel, Pa. Братство св. Димитрія	31.00
St. Clair, Pa. Братство Пр. Богородицѣ	26.38
Centralia, Pa. члены	5.50
Ansonia, Conn. Братство св. АА. Петра и Павла	34.40
Olyphant, Pa. Братство св. Іоана Хр.	83.00
Shamokin, Pa. Бр. св. Кир. и Мет.	53.46
Бр. св. Йос. (за жовт.)	12.87
„ „ „ „ листоп.	8.91
Семанъ Барна	3.00
Cross Fork, Pa. члены	4.00
W. Troy, N. Y. Братство св. О. Николая	6.00
Lansford, Pa. Братство Пр. Богородицѣ	38.37
Chicago, Ill. Куриловъ Мойсей	1.75
Cleveland, Ohio Сѣракъ Михаилъ	2.00
Разомъ	**$731.12**

Станъ касы „Р. Н. С.“ зъ днемъ 30. падолиста б. р.:

1) Фондъ желѣзный	$3062.87
2) „ розпоряд.	2972.69
3) Депозиты	304.05
Сума	**$6339.61**

Рахунокъ за другій кварталъ б. р. адм. т. е. за: вересень, жовтень и падолистъ представляе ся такъ:

Дохôдъ	**$2141.16**
Розхôдъ	**$1673.38**
Чистый дохôдъ выносить	**$467.78**
Фондъ желѣзный взбôльшивъ ся о	**$428.22**

За перший пôврôкъ б. р. адм. т. е. вôдъ 1. червня до 30. падолиста рахунокъ представляе ся такъ:

Дохôдъ	**$4013.96**
Розхôдъ	**$3362.92**
Чистый доходъ.	**$651.04**
Фондъ желѣзный взбôльшивъ ся о	**$802.76**

Въ другôй половинѣ мѣсяця падолиста с. р. приступили до „Р. Н. Союза“ слѣдуючѝ новѝ члены:

	Jersey City, N. J.	Число въ гол. книзѣ:
65.	Бучель Григорій	1137
66.	Пôдлесковичь Ева	1138
67.	Котикъ Дмитро	1138
	McAdoo, Pa	
68.	Качмаръ Лука	1139
69.	Стройный Андр.	1139
70.	Гащицъ Семанъ	1140
	St. Clair, Pa.	
71.	Гербутъ Анна	1140
72.	Костура Марія	1140
73.	Леґеза Елисавета	1141
74.	Радзикъ Мих.	1142
75.	„ Марія	1142
76.	Хилякъ Марія	1143
77.	„ Елена	1143
78.	Василина Мих.	1144
79.	Костура Ив.	1144
80.	Лешканинъ Анд.	1145
81.	Лесѣвка Василь	1145
82.	Михлинецъ Юрій	1146
83.	Микла Кость	1146
	Centralia, Pa.	
84.	Вархоликъ Петро	431
85.	Карлякъ Спирид.	630
	Ansonia, Conn.	
86.	Докля Йосифъ	1041
87.	Криницкій Клим.	1147
88.	Павукъ Анна	1147
	Olyphant, Pa.	
89.	Прибило Иванъ	1148
90.	Смакула Анна	1148
91.	Щерба Антônъ	1149
92.	Челакъ Тимко	1149
93.	Дзямикъ Дмитро	1150
	Shamokin, Pa.	
94.	Лучковецъ Анаст.	1150
95.	Вишньовска Ольг.	1151
95.	Карпякъ Марія	1151
97.	„ Василь	1152
98.	„ Анна	1152
99.	Поляньскій Влад.	1153
100.	Мадзелянъ Ас.	1153
101.	Копердакъ Йв.	1155
102.	Соболь Іоанъ	1155
103.	Заяць Кальманъ	1156
	Mt. Carmel, Pa.	
104.	Дуплякъ Петро	1154
105.	Филипчакъ Анд.	1154

Взагалѣ въ другôмъ кварт. б. р. адм. приступило новыхъ членôвъ **337**, зъ чого дѣтей було **157**.

Въ I. пôвроцѣ б. р. адм. приступило загаломъ новыхъ членôвъ **588**, зъ чого припадае на дѣти **219**. Отже якъ бачимо, ще дуже, а дуже мало приступило дѣтей до „Р. Н. С“.; число дѣтей не досягае навѣть половины сумы новоприступившихъ въ першôмъ пôвроцѣ. А часъ бы вже перестати складати грошѣ чужимъ, коли маемо свое товариство, котре за меншу вкладку дае бôльшу корысть!

* * *

При тôй способности маю честь пригадати де-що дорогимъ членамъ „Р. Н. Союза“. И такъ:

1) Грудень, конець року, отже всѣ залеглости належить въ тôмъ мѣсяци заплатити;

2) Статуты вже суть готовѝ, отже котрѝ ще не увѣдомили, то най увѣдомлять мене, кôлько примѣрниковъ имъ выслати;

3) Многѝ члены домагали ся статутôвъ латиньскою азбукою друкованыхъ. Такѝ статуты, рускѝ але лат. буквами друкованѝ, доперва друкують ся, отже, хто хоче ихъ мати — мусить пождати трошки;

4) Вôдзнаки „Р. Н. С.“ коштують 85 цнт., але на боргъ не дае ся; належитôсть треба зложити впередъ;

5) Сли высылае ся грошѣ касіерови, то рôвночасно треба повѣдомити и гол. секретара и выразьно сказати, кôлько грошей касіерови выслано;

6) Касіерови не можна менше грошей выслати, якъ зôбрало ся (по вôдтягненю). Сума грошей зôбраныхъ мусить бути та сама у касіера и на повѣдомленю до гол. секретара;

7) Выказы треба конче що мѣсяця присылати гол. секретарови;

8) Дѣти не платять вступного, тôлько мѣсячне по 25 цнт.; однакъ хто хоче дѣтину записати на подвôйно высше посмертне, то платить 50 цнт. мѣсячно. Дѣти дôстають грамоты даромъ, а высокôсть посмертного залежить вôдъ вѣку дѣтины и якъ довго належала; дѣтина мусить бути здорова и мати найменше 1 рôкъ житя.

9) Старшѝ, высше 16 лѣтъ платять 50 цнт. вступного и таке саме мѣсячно и мають право до посмертного $600 та иншихъ запомогъ вызначеныхъ статутомъ. Кого не стати на 50 цнт. мѣсячно, то може записати ся зъ правомъ до пôвъ посмертного, тогды платить 25 ц. мѣсячно, таке саме вступне и мае право до запомогъ въ половинѣ.

10) Хлопцѣ, дѣвчата, жѣнки, мущины! Приступайте до „Р. Н. Союза“! Чимъ бôльше насъ разомъ, тымъ бôльша сила?

Ант. Бончевскій
секретарь.

Посвѣдчене.

Посвѣдчаю, що я довгій часъ хорый отримавъ емь вôдъ „Р. Н. Союза“ для поратованя здоровля надзвычайну запомогу $50.00, за що складаю сердечну подяку.

Pittsburg, Pa. 3. грудня 1898.

Андрей Бовдишь.

СВѢДКИ:
М. Стефановичь,
Захарій Соколъ.

ПРИ БАРѢ

Ваньо: — Якъ ся маете куме Грицю?

Грицъ: — Добрѣ, добрѣ. — А коло васъ якъ куме?

Ваньо: — Добрѣ куме, — якъ у васъ робота?

Грицъ: — О, поправила ся, поправила ся. Навѣть кумъ салюніста зъ того радъ.

Ваньо: — Куме Грицю, вы письменный и вченый чоловѣкъ, зô священниками бесѣдуете, розказалибысьте, що тамъ въ свѣтѣ чувати?

Грицъ: — Та якъ розказати, то розказати, чоловѣкъ газеты читае, то тсе таки щось вычитае. Я зачну, куме, хиба зъ кôнця, вôдъ нашои Галичины, бо то видите, все чоловѣкъ тягне напередъ до свого. Тамъ, куме Ваню, прекрасно святковали народне свято, въ честь Котляревского, а якъ наша телеґрама прийшла, вважаете, ажь зъ Америки телеґрама, то всѣхъ, ажь за серце щипнуло. Кажуть патріоты, а дивѣть, тай тамтѝ за моремъ ще жіють. Та бо оно такъ и належало ся! Якъ всѣ Русины святкують, то всѣ! А тота Бурса въ Новôмъ Сончи, куме Ваню, тажь то гордôсть наша. Кажу вамъ, що тою Бурсою вôджила цѣла Лемкôвщина. Що варта тѝ сотки тысячь, що амер. Русины для своихъ батькôвъ послали? Жиды зъѣли, штайранты тай процесы тай шифкарты. А ту продумали честнѝ люде таке, якъ Бурса для бѣдныхъ хлопцѣвъ. Славна рѣчь! Вы куме Ваню маете такого цѣкавого хлопця, чи бы вамъ его не заслати до тои Бурсы? Най вчить ся. Люде будуть зъ него, а ту буде хиба „шлейтъ піковати.“ Нашѝ еґомосць казали, що мы амер. Русины, утворимо три стипендіи для нашихъ хлопцѣвъ въ Новôмъ Сончи, а вы заможнѣйший чоловѣкъ, що вамъ $5.00 на мѣсяць заслати, а хлопець най вчить ся, може выйти на вридника, або навѣть и за священника вывчити ся.

Про другѝ галицкѝ справы не згадую, бо и нема що згадовати, хиба то ще скажу, що теперь въ цѣлôй Австріи рядить поліція и мае на шапкахъ выписано § 14, бо послôвъ вже нема.

Въ Нѣмеччинѣ той дурноватый цѣсарь товче ся, якъ той Марко по пеклѣ, а хто вôдозве ся про него не ладнымъ словомъ, то заразъ на 3 лѣта до криміналу. На веснѣ мае ѣхати до Англіи, а свого найстаршого сына посылае до Америки, може хоть той смаркачь ту розуму роздобуде.

Въ Франціи еще зъ тымъ Дрейфусомъ не покôнчили. Чекайте, поѣдемо на выставу до Парижа, то побачимо, що то таке та Франція.

Англія, якъ звычайно бавить ся въ высоку політику, дрочить ся зъ Россіею, але якъ прійде що-до чого, отъ такъ, якъ бы до вôйны, то такъ красно вмѣе вывинути ся, що ажь гей, каже вôйна коштуе грошѣ, то не business.

Про тамтѝ другѝ державы вамъ не буду говорити, бо нема що про нихъ говорити, але побалакаймо про нашу нѣбы вôльну Америку.

Ваньо: — Чекайте, куме Грицю, бо вамъ горло высхло. — Дай Боже здоровле!

Грицъ: — Дай Боже вытримати! У насъ куме Ваню въ Америцѣ не такъ оно дуже добре, якъ бы повинно бути, нема нѣгде на свѣтѣ такои несправедливости, якъ ту. Якъ не маешь въ кишени, то не тôлько не уважають васъ за чоловѣка, але

(Продовжене на другôй сторонѣ).

МУЖИЦКА СМЕРТЬ.

Оповѣдане зъ покутского житя.

(Дальше.)

III.

Се дѣяло ся по жнивахъ въ середу. Було якесь церковне свято; у поле нѣхто не йшовъ. Въ громадскôй канцеляріи сидѣвъ писаръ Василь пôдъ образами за столомъ, вôйтъ коло вôкна за столомъ, а Семенъ касіеръ и присяжный подальше на ослонѣ.

Громадска канцелярія була въ Семена. Вôнъ мешкавъ по однôмъ боцѣ, а другій вôдступивъ на канцелярію.

Всѣ дивили ся зô спôвчутемъ на писаря, що ажь упрѣвавъ, читаючи якесь письмо вôдъ старосты. Тай мавъ чого впрѣвати.

Повѣтовый староста, ревный оборонець краевои автономіи, переслѣдувавъ якъ лишь мôгъ тоту раду громадску.

Громада, бачите, завзяла ся тай выбрала до рады самыхъ противникôвъ дѣдича. Староста розписавъ другѝ выборы. Громада выбрала тыхъ самыхъ. Староста розписавъ третѝ выборы тай приѣхавъ самъ до села на выборы.

Старый вôйтъ перепудивъ ся: самъ першій голосувавъ на новыхъ радныхъ. Переголосувало ще кôлькохъ, а старостѣ здавало ся, що то паньска лѣста, тай зробивъ выборчій маневръ, вынайденый польскою шляхтою въ схôднôй Галичинѣ. Закôнчивъ голосоване, хоть голосуючихъ було ще кôлька кôпъ.

— Решта не будуть голосувати, бо то самѝ лайдаки, — порѣшивъ староста и вôдѣхавъ.

Коли-жь рада громадска зачала урядувати, тодѣ ажь староста доглупавъ ся, якъ вôнъ самъ себе въ дураки пошивъ. Тото-жь було вôдказуваня!

— Та то самѝ лайдаки, розбôйники, злодѣѣ! Не вѣръ жадному хлопови, якъ псови. Я имъ дамъ, я имъ покажу!

Найгôрше выйшовъ на тôмъ писарь Василь. Нова рада громадска вôдрядила старого писаря, котрый бувъ правою рукою старосты тай обôкравъ громадску касу и выбрала Василя. А Василь еще въ писарцѣ початковый чоловѣкъ. Тамошный учитель привчивъ Василя „краевого языка“ тай Василь уже знавъ, що рачи звешхносць ґмінна не значить: най громада ловить раки, а полеца се не значить: бити по лици, але за те до урядовои стилѣзаціи не мôгъ нѣякъ привыкнути.

— Слухайте, Василю, — говоривъ учитель, — васъ тото мылить, що на кождôмъ письмѣ стоить усе на самôмъ початку: Высоке ц. к. міністерство зарядило рескриптомъ зъ дня такого до числа такого, а высоке ц. к. намѣсництво зъ дня такого до числа такого..., а васъ най то нѣчо не обходить. Що вамъ тамъ міністерство, намѣсництво, вы читайте самый конець, тамъ е то, що треба.

— А того жь не треба?

— Не треба.

— А на що жь пишуть?

— Гмъ, гмъ, на що пишуть — учитель подумавъ хвильку — на що пишуть? А на що дають надъ **і** кропку, та-жь **і** и безъ кропки не було бы **а**, тôлько **і**.

— Правда.

Та тôльки Василь нѣколи не знавъ, що лишити, а що читати, а тутъ староста тисне.

То жь Василь прѣвъ надъ письмами, а присяжный говоривъ до Семена:

Ой такъ, такъ: читати, то не цѣпомъ махати.

— А вы-жь якъ гадали? Таже то працюе ся головою.

До хаты ввôйшовъ Грицъ, темный та назный, зъ запалыми очима. Видко було, що слабый. За нимъ высокій, сивый жидъ Борухъ. Его называли „Коропъ“, бо бувъ дуже худый. Грицъ почавъ говорити, не привитавши ся; знакъ, що справа дуже важна.

— Просю васъ, пане вôйте, тай вы, пане писарь, тай вы, панове раднѝ. Напередъ просю божои ласки, а вôдтакъ вашои: дайте менѣ помôчь, зробѣть межи нами рядъ. Коропъ наваживъ ся мене зъ свѣта зôгнати!

Коропъ замахавъ руками:

— Я вôдъ тебе нѣчого не чочу, ты менѣ верни мои грошѣ.

— Вôдки-жь я тобѣ, добрый чоловѣче грошѣ дамъ? Таже зъ колѣна не вылуплю. Зажди: я ще зъ села не втѣкаю. Устараю, то дамъ.

— Чи-жь я тебе въ шію бю? Не маешь, не вôддавай.

— А чого-жь хочешь? Бôй ся Бога, май серце, Борухъ! Чого мене рѣжешь безъ ножа?!

— Таже чекайте, говорѣть за рядомъ: якъ зайшло, що е межи вами? Вôдки-жь я можу знати? говоривъ [illegible]тъ своимъ звычаемъ, поволи и выразно, [illegible]дровадивъ молитвы малôй дитинѣ.

— То такъ було, — зачавъ Коропъ, але перебивъ Грицъ:

— Чекай, най я скажу!

Вôйтъ давъ першенство Грицеви:

— Ты, Коропе, зажди, най Грицъ говорять, а вôдтакъ ты маешь свое говорити.

Коропъ не перечивъ: — Най говорить Грицъ.

— То отакъ було, — зачавъ Грицъ. — Я зъ Борухомъ нѣчого не мавъ, у жаднѝ интереса не заходивъ, за ґрунтъ, за поле не було межи нами и слова бесѣды. Може нѣ?! Кажи, Борухъ, осьде при людяхъ, най чують панъ начала, панъ писарь тай люде. Кажи: такъ, чи не такъ; була межи нами бесѣда за ґрунтъ?

— Грицю, ты говори далѣ. Я свое скажу на кôнци, — залепотѣвъ борзенько Коропъ.

— А я осьде сто разъ, неразъ, передъ цѣлою громадою, въ церкви побожу, коло престола и я побожу и жѣнка моя и дѣти мои, що я Борухови за ґрунтъ анѣ словомъ не писнувъ. Хоть най вôнъ присягае, а хоть най я присягаю. Осьде кладѣть хрестъ, свѣтѣть свѣчку, най присягаю. Анѣ, то приводѣть рабина, най Борухъ побожить. Най вôнъ побожить на свою душу, що була бесѣда, а я побожу на свое здорове, що не правда. Най вôнъ побожить на свои дѣти, а я побожу на свою маржину. Маю всего одно паця и коровку, а вже бы-мь заразъ на маржину побоживъ.

— Тай видите, пане вôйте и вы, пане писарь, и вы, панове раднѝ, вы въ нашôмъ селѣ урядники, а вже щобы-мь ся въ сего мѣсця не поступивъ, щобы ми руки покорчило, щобы ми очи бѣлками стали на верха, якъ я зъ Борухомъ за ґрунтъ хоть пусте слово заговоривъ. Що правда, то не грѣхъ. Може нѣ?

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зъ стороны первой)

навѣть за собаку нѣ, то менѣ повѣрите. А та вôйна, гадаете, Америцѣ на добре выйде? Де-жь тамъ! Тй самй паны, що на вôйнѣ заробили грошѣ, бо накрали тьму зъменну, тй самй паны теперь будуть шкôру дерти на Кубѣ, на Порто Ріко и на Филипинахъ, а тыхъ 20 міліонôвъ за Филипины, хто гадаете заплатить, якъ не мы простй робôтники? Бѣда куме тай вже!

Ваньо: — А про нашй рускй справы ничь не знаете?

Грицъ: — Та чому бы-мь не знавъ, всьо знаю. Знаю, що о. Акакій муфуе ся зъ Yonkers до Perth Amboy и тамъ буде організовати парохію. Знаю, що оо. Стецовичъ и Грабарь вертають знову до Америки. Знаю, що зъ пряшѣвскои діецезіи оо. Гуловичъ и Злоцкій приѣзджають до Америки. Оденъ буде на Patterson коло Mt. Carmel, а другій въ Centralia коло Ashland. Знаете куме Ваню, вже не дивую ся тымъ новымъ, що приходять, бо коло нихъ тамъ бѣда велика на Угерску, але що той о. Стецовичъ ту вертае, то вже таки встыдъ. Тажь прецѣ вывѣзъ $15.000.00, мôгъ бы собѣ добрый грунтъ купити и порядно загаздовати ся.

Ваньо: — Десь вы то всьо знаете?

Грицъ: — Мушу знати, бо то на нашôй шкôрѣ лежить.

Не кумъ, але сватъ.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ

(Конець).

Теперь еще скажу пару слôвъ загально про насъ. Фактомъ есть, що мы осѣли въ Канадѣ, що рядъ потребуючи людей, принявъ насъ досыть радо. Розумѣе ся, що народъ зôбраный. Прійшли и добрй, трафлять ся и злй, однакъ я завважую, що на воли злй стороны скорше поправляють ся якъ въ неволи, то-жь сказавъбымъ, що пôдъ кождымъ взглядомъ иде до лучшого. Нашъ чоловѣкъ пôйде на фарму, не потребуе красти дровъ, анѣ клаптика сѣна, сего тутъ подостаткомъ — пôдъ бокомъ немае цявки деморалізуючои, званои жидомъ галицкимъ, отже мимохôть призвычаюе ся до хаты, до родины та до працѣ коло хаты. Хто не любивъ дивитись до келѣшка, мусить забути за любу паруху — молоко стае ся его напоемъ та чиста вода.

Я не розумѣю того, якъ можна такъ песимістично задивлюватись на пашу еміграцію, въ чôмъ есть навѣть найпоступовѣйшій елементъ галицкій? Навѣть радикалы не суть прихильнй еміграціи, а тое по тôмъ суджу, що не лучилось менѣ почути вôдъ нашого еміґранта слово добре про лишившу ся интелігенцію въ краю. Нѣхто нашому мужикови анѣ слова щирого не скаже, вôнъ лишеный самому собѣ, самъ дорогу мусить знайти через агентôвъ такъ, що на послѣдку хиба тй опѣкують ся нимъ, що послѣдный его центъ выдирають. Чому така рôвнодушнôсть до темного брата? Чи-жь мужикъ галицкій поживить ся вашими сварами политичными? Певно що нѣ. У самôй Галичинѣ вôдбуває ся еміграція хвилева, а то до Угоръ, до Ромуніи и до Россіи. Туда выходять нашй на зарôбки, а опôсля вертають. Але нынѣ и Россія заперла границю для нашихъ такъ, що лише два першй краи отворенй для нашихъ. Однакъ, если-бысьмо розважили докладно ту хвилеву еміграцію на добре, представили фактично — увидимо, що то чиста руйнація, лише одна жидова зъ того корыстае. Отже Галичане, на милôсть Бога, чому надъ такъ важнымъ пытанемъ не хочете подумати? Чому ще декотрй зъ проводирôвъ дурницѣ плетуть та баламутять темный народъ, абы не выходили за море? Я посмѣю нынѣ радити не тôлько мужикови, котрому тутъ буде дуже добре, але нынѣ по двохъ лѣтахъ прожитя, вôдозвавъбымъ ся до кождого нашого интелігентника, чи то правника, чи философа, чи доктора, абы сюда приходивъ. Молодый чоловѣкъ, хотячій працювати, добе ся въ новôмъ свѣтѣ до свого фаху. Певно, що початокъ буде трудный, бесѣды треба научитись, але опôсля все буде добре. Нынѣ въ Виннипегу могло бы пару молодыхъ докторôвъ нашихъ удержатись и пару адвокатôвъ. Зважте, що въ Канадѣ есть высше 10.000 нашого народу. Однакъ не стану кого будь заохочувати сюда — першй, мають то бути люде молодй, желѣзнои волѣ, которымъ бы прійшло ся на початку бути денными зарôбниками, що тутъ не есть дивнымъ анѣ встыдомъ.

Тыхъ пару слôвъ сказавъемь до нашои интелігенціи. Теперь еще позволю собѣ сказати пару слôвъ про нашихъ робôтниковъ. Въ бôльшôй части нашй, опускаючи Галичину, думали заразъ осѣсти на землю въ новôй земли и працювати на нѣй. Прійшовши тутъ, мусѣли змѣнити зъ конечности понятія. Грошъ оденъ лишивъ ся въ краю, другій дороги зъѣли, такъ народъ прійшовши и обраховавши ся, побачивъ дуже круто коло себе, отже побачивъ народъ скоро, що треба ему шукати зарôбку, абы помочи собѣ на тôмъ великôмъ кавалку, котрый вôдъ ряду достае. Рядъ канадійскій предвиджуе тое наперѣдъ, тожь постаравъ ся бути помôчнымъ шукаючимъ роботы. Головне бюро робôтниковъ есть у Виннипегу, уряджене при урядѣ еміграційнôмъ. Начальникъ того бюра оголошуе, що кождый, хто потребуе робôтника, зволить донести до бюра еміграційного. Народъ потребуючій зарôбку, зголошуе ся, а урядъ высылае ихъ до пытаючихъ. Головный заробокъ у фармерôвъ; весною слабшій попытъ, лѣтомъ бôльшій пôдчасъ сѣнокосôвъ, а осеню найбôльшій до молоченя. Меншій попытъ, менша цѣна робôтника, такъ, що весною хлопъ заробляе до $15. мѣсячно, лѣтомъ до $25, а при жнивахъ цѣна робôтника пôдскакуе до $40. мѣсячно, а найбôльше денно платять по $1.25 до $2. и ѣду. Нашй коло старыхъ фармерôвъ дуже богато гроша заробили, такъ, що не тôлько родину выживили, але дещо покупили собѣ для хаты, якъ: худобу и конечнй знаряды господарскй. Парубки и люде безъ родины прійшовшй, стають на службу або на цѣлый рôкъ, а тогды достають до $160, а лучшй $200, або на 10 мѣсяц. заробляючи до $120. Богато нашихъ хлопцѣвъ вôдъ 12 лѣтъ найшли службу, черезъ що родичѣ скорше стають на ноги. Одною дуже головною помочею кождôй родинѣ суть дѣвчата. Галицкй дѣвчата суть въ дуже добрôй славѣ по цѣлôй Манитобѣ. Велика сила дѣвчатъ служить по Англикахъ, а въ тôмъ власне, думаю, наша перша будучнôсть. Дѣвчата нашй, правда, дуже мало що знають зъ краю, але тое власне дуже добре. Англійскй домы суть взôрцевй пôдъ кождымъ взглядомъ. Дѣвчина наша прійшовши до такого дому, находить материньску опѣку а до того вôдъ $5. до $10. мѣсячно. Отже неоцѣнена користь для насъ выйде зъ того за пару лѣтъ. У Галичинѣ дати дѣвчину на службу, значить те саме, що попращатись зъ ей моральною стороною.

Тутъ впростъ противно. Дѣвчина за кôлька лѣтъ выобразуесь на американску женщину.

Про американьску женщину, особливо галицкимъ интелігентникамъ здало бы ся мати дуже докладне поняте, однакъ о тôмъ, якъ зможу, може деколи иншимъ разомъ напишу. — Отже якъ сказавъ-емь головный заробокъ нашй находять у фармерôвъ. Уся молодѣжь наша учить ся скоро такъ роботы, котра тутъ инакша, якъ и языка. Навѣть старшй охочо прймають новый языкъ. Нынѣ богато нашихъ порозумѣесь зъ Англиками. Се есть поступъ, свѣдоцтво, що нашъ хлопъ не такій за якого его мае шляхоцка Галичина.

Другимъ жереломъ для нашого чоловѣка, се направа желѣзныхъ дорôгъ на просторони до 1000 миль. При сѣй роботѣ заробляе робôтникъ до $18 мѣсячно и ѣду. Нехай поробить пять мѣсяцѣвъ, принесе $90 — що буде великою помочею до фармы.

Робота ся вôдъ 7. год. рано до 6. въ вечеръ. Тутъ нашихъ дуже богато заробило сего року гроша. Найбôльша стычнôсть нашого народа зъ Англиками, однакъ всюда найде ся російскій Нѣмецъ, котрый по троха нашого зрозумѣе. Кôлько нашй до сего часу заробили, не кажу цифрово, але загально, що дуже велику силу гроша, наколи нашй не то що жіють, але и купують зъ зарôбкôвъ що треба до землѣ, а якъ сказавъ-емь, грошѣ краевй скоро минулись. Иншихъ зарôбкôвъ нынѣ еще нема, однакъ не слѣдъ, щобы не отворились. Если бы интелігенція ишла за народомъ, такъ нынѣ уже богато людей могло бы знайти заняте при купецтвѣ; але ба, интелігентникъ выхуханый, хоче, абы печеній голубцѣ до губы самй падали, а може колись, якъ буде усе готове, зволятъ прійти, но то за пôзно буде, Англикъ все возьме въ руки.

Коли я опустивъ Галичину, п. Величко, малый купецъ зъ Коломыѣ, неустанно снивъ о Америцѣ. По моимъ вôдъѣздѣ вывѣдувавъ ся чи може приѣхати, ажь въ кôнци постановляе приѣхати, спродае реальнôсть и выбраесь самъ на звѣды, лишаючи жѣнку, дѣти въ Коломыѣ. Приѣздить тутъ, розчаровуесь, видить усе нове, долярôвъ нема по дорозѣ, тай осьмои днины нуже назадъ до жѣнки. Окрôмъ моеи хаты, де перебувъ черезъ тыхъ кôлька днѣвъ, та дому иміграційного навѣть не мôгъ бы сказати нѣчо о Виннипегу, а но то о цѣлôмъ краю. А яка шкода, що такъ чоловѣкъ зруйновавъ ся черезъ свôй нерозумъ. Я ему писавъ: або не ѣдь, або зъ цѣлою родиною прибувай. Нынѣ по часѣ, бо на то мѣсць, де бы можь (шторъ) крамницю заложити, чи то въ Стуарнбурнъ, чи въ Pleasant Home, тай красне житє було бы, такъ що-жь, коли наша интелігенція ще дуже дитинна. Усе кобы заразъ готове, упечене, тогды може бы взяло ся. Въ кождôмъ разѣ свѣдоцтво не пôдхлѣбне для насъ. Здае ся, що цѣле галицке выховане таке схиблене, черезъ то такй слабй силы на поли суспôльнôмъ. У насъ у Галичинѣ, якъ бы хто академика взявъ до працѣ фізичнои, що тутъ вже рѣдко трафляе ся, то найшовъ бы цѣлковито не спосôбного чоловѣка до працѣ. Отже якъ сказавъ-емь, якъ бы хто зъ интелігенціи хотѣвъ прійти сюды, то нехай буде приготованый на все.

На закôнчене приходить ся менѣ еще пару слôвъ сказати про сесь рôкъ минувшій. Отже загально сказавши, рôкъ бувъ добрый, може одно було не догôдне, що забогато було дощу осенею. Урожай загально бувъ добрый. Пшениця, ячмѣнь, овесъ, и вся огороднина добрй, нашй мали бараболѣ краснй, тай капусту, по при другй огородовины. Весна почалась въ другôй половинѣ Мая, а зима 7-го падолиста 1898 р.

К. ГЕПИКЪ.

НОВИНКИ.

До предплатниковъ

Рôкъ 1898 вже кôнчить ся, ржe бы часъ заплатити за перечитанй числа „Свободы“ Треба знати, що зъ новымъ рокомъ не вышлемо нѣкому нашои газеты, хто не вырôвнавъ рахункôвъ за минувшій рôкъ. — Довжники „Свободы“, памятайте на сему заповѣдь!

Осторожно зъ чужими колекторами.

Максимъ Вонтроба, правосл. аґентъ и колекторъ зъ Ансоніи, Конн. ходивъ на дняхъ колектовати на православну церковь по Bloomfield, N. J., Passaic, N. J. и другихъ чужихъ плейзахъ, та на жаль въ станѣ пянôмъ загубивъ колекторску книжку въ Passaic, а въ Bloomfildѣ дôставъ вôдъ одного нашого брата 50 цнт. и понеже не мавъ на чôмъ записати, то пропивъ майже все въ неправославнôмъ, тôлько католицкôмъ, италіяньскôмъ салюнѣ зъ самымъ жертводателемъ Bloomfield-скимъ, помимо упôмненя.

Нема дурныхъ кровь проливати.

Граба Дзедушицкій, шляхтичъ польскій чистои крови, чувъ ся ображенымъ посломъ Дашиньскимъ, также Полякомъ, але соціялістомъ и выславъ до него свѣдкôвъ також шляхтичѣвъ, котрй въ имени Дзедушицкого вôзвали его на поединокъ. Дашиньскій засмѣявъ ся и сказавъ: понеже я не хочу обтяжати сумлѣне Дзедушицкого грѣхомъ, а свое сумлѣне глупотою, одже не прймаю варварского поединку.

Корысти послѣдном вôйны для Америки.

Испанія мусѣла згодити ся на покойовй предложеня Сполуч. Державъ. Стже Америка дôстала: Кубу, Порто Ріко, островы Зулю и Филипины за $20 міліон. Населене Сполуч. Державъ выносить теперь 84 міліон., а міліонеры будуть мати де своими капіталами обертати.

— Чи знаете, що слѣдуюча конвенція „Руско-Народного Союза“ буде на тôмъ плейзѣ, где буде найбôльше членôвъ? Чи хочете, щобы у васъ була конвенція? Если такъ, то записуйте ся до „Союза.“

— А сегодня рано приходить Борухъ тай нѣ въ двѣ нѣ въ три каже, що менѣ ґрунтъ злѣцитуе, говорить, що я пôдписавъ ся ему на ґрунтъ: „Ты — каже — пôдписавъ ся менѣ на ґрунтъ.“ Жѣнка колотила на припѣчку кулешу, та якъ у Боруха се слово почула, то колотачь еи у рукахъ застигъ. Ты менѣ, мой, жѣнку перепудивъ! Жѣнка до мене: ты сякій, ты такій, ты затерявъ ґрунтъ, ты лайдаку, ты піяку, ну — паплюжить. Публика на все село. Жѣнка въ плачь, дѣти въ плачь, а я ставъ нѣ живый, нѣ вмерлый.

— Се ошука, Борухъ, ты на ошуку взявъ ся, бо я абы то, що за ногтемъ, то нѣ!

Коропъ прійшовъ до слова:

— Чекай-чекай, Грицю, ты говоришь нѣ се, нѣ те. Отъ послухайте, пане вôйте, що було межи нами...

— Нѣ, — достоювавъ Грицъ, — за ґрунтъ я ему нѣчого не казавъ.

— Що тобѣ таке? Я за ґрунтъ тобѣ нѣчого не кажу.

— Отъ крутишь, а видишь, що крутишь, не крути, Борухъ!

Коропъ ставъ нетерпеливый:

— Що хочешь вôдъ мене? Я до тебе нѣчого не говорю, я собѣ до вôйта. Слухайте, пане вôйте. Вôнъ позичивъ у мене на Знесѣне передъ десятьма роками сто левôвъ на процента, бо казавъ, що мае довгъ сплатити до банку. Я ему чекавъ-чекавъ за той довгъ, а вôнъ якъ не вôддававъ, такъ не вôддававъ. Я его запôзвавъ до суду, а на термѣнѣ вôнъ пôдписавъ менѣ злагоду, що мае менѣ вернути до трьохъ рокôвъ ратами двѣста левôвъ. Вôнъ раты не поповнивъ, а я заинтабулювавъ ся на ґрунтъ. Вôнъ не платить дальше, а я хочу пустити ґрунтъ на лѣцитацію. А щобы люде не казали, що я злый чоловѣкъ, то я самъ не буду ґрунтъ лѣцитувати. Я продамъ банкови, а банокъ его злѣцитуе. Я ему прійшовъ казати по добру такъ, якъ чоловѣкови: верни мои грошѣ. А якъ нѣ, то я ґрунтъ продамъ на лѣцитаціи. А щобы люде не казали, що я злый чоловѣкъ, то я продамъ банкови, най банокъ твôй ґрунтъ лѣцитуе. А вôнъ до мене...

— Що до тебе? — крикнувъ Грицъ. — Я до кождого! Хто бы менѣ зваживъ ся мою дѣдьнину, мою працю порушити, то, ади, осьде кажу при людяхъ, сокирою гачу въ голову тай самъ иду до криминалу гнити, а ты идешь сыру землю грызти!

Теперь надôйшла Грициха. Черезъ „роматизъ“ не могла вразъ изъ чоловѣкомъ ити тай припôзнила ся. До канцеляріи не входила. Стала собѣ въ сѣняхъ, сперла ся на одвôрокъ, куделю встромила за окрайку и почала прясти, перехиливши голову ажь до канцеляріи, щобы чути розмову. До неи выйшла Семениха (они вже не гнѣвали ся), стала собѣ також у сѣняхъ и слухала розмовы нѣбы вôдъ нехотя. Бабске дѣло не до рады.

Тымчасомъ Коропъ выймивъ письмо и подавъ Василеви-писареви:

— Що то богато говорити? Осьде е злагода, ты еи пôдписавъ у судѣ. Най панъ писарь прочитають та най скажуть.

Панъ писарь почѣхавъ ся въ голову. Вôнъ бувъ приготованый, що — оглянувши то письмо — мусѣти-ме заявити: „Я л[illegible] не беру ся, треба пана учителя.“ Але нѣ. Се письмо було знайоме Василеви. Коропъ уже приносивъ ту злагоду до Василя тай Василь вôдчитувавъ еи вразъ изъ учителемъ. Учитель выяснювавъ Василеви, що тамъ стоить. Се не була злагода, се бувъ дозвôлъ на реальну екзекуцію. Василь теперь старавъ ся лишь дошукати ся въ письмѣ того, що ему учитель говоривъ. Та не мôгъ нѣякъ. Вôнъ чудувавъ ся лишь, якъ учитель тôлько въ тôмъ письмѣ дочитавъ ся.

— Та що, вуйку Грицю, злагода. Пôдписалисте ся, що заплатите. А не платите, то судъ ему позволивъ запитабулювати ся на ґрунтъ.

Грицъ стисъ плечима. — Я на нѣякій ґрунтъ не пôдписувавъ ся.

— Чи пôдписувалисте ся, чи нѣ, то право такъ каже, що Коропъ може собѣ на вашôмъ ґрунтѣ пошукувати свого довгу.

Грициха перехилила ся черезъ одвôрокъ:

— Якъ то може бути, щобы право було для Коропа, а щобы для насъ жаднѣського права не було?

— Такъ, такъ, — доправивъ Грицъ, — право е кождому однаке.

— Що жь оно таке за право? — говорила Грициха, — тай вôдъ коли оно такъ на свѣтѣ, абы вôддавати ґрунтъ изъ межи дѣтей у жидôвскй руки. Я дурна баба, але менѣ здае ся, що право не може нѣкому ґрунтъ вôдбирати тай жидови давати.

— Я такого права не прймаю ся, — сказавъ рѣшучо Грицъ. — Якъ менѣ нема права въ громадѣ, то я иду деинде: я знаю, куда дверѣ втворяють ся.

Теперь зачавъ говорити вôйтъ поволи и выразно:

— Таже полагодѣть ся. Я вамъ жадного права не можу робити, бо вже судъ изробивъ: судъ старшій надъ мене. А зъ симъ така справа, вуйку Грицю. Таже вы затямили небôжчика Гаврила. Якій бувъ богатырь? Пары ему въ селѣ не було. А що собѣ выстроивъ? Залѣзъ у банокъ, ратъ не поповнивъ; та не пôшло все господарство на бубенъ? Пôшло! А такожь выкрикувавъ, що: ану — каже — най хто — каже — прійде, то — каже — зарѣжу. А зъѣхала комісія тай хату и увесь ґрунтъ вôддала панови. Ще и до теперь сидить у нѣй Кручка. Позичивъ — вôддай, а нѣ, то зъѣде комісія тай уже.

— Таже я не спираю грошѣ вôддати, — почавъ лагôдно Грицъ, — але теперь не маю. Вôдки возьму?

Коропъ приступивъ икъ Грицеви:

— Кажи менѣ правду, вôдки ты можешь вôдтакъ мати? Маешь що продати па двѣста левôвъ, чи маешь вôдки ихъ устарати? Таже то не двѣста крейцарôвъ, то сума. Я тобѣ скажу правду, мене кортить купити въ тебе помѣрокъ пôдъ горою. Ты менѣ вôдступи помѣрокъ, а я тобѣ пôдпишу, що межи нами злагода, що я заспокоеный. Однако той помѣрокъ тôлько не варта, нѣхто бы тобѣ за него тôлько не давъ.

Грициха скричала:

— Я не зволяю! Що то за якесь ошуканство?! Ты, Короне, не пôдходи менѣ чоловѣка: въ мене дѣти е. Мы годуемо зъ того помѣрочка дѣтей тай себе. А ты, Грицю, най тебе Богъ боронить! Гей люде! Що сей загадавъ? що сей загадавъ? Хоче мене зъ дѣтьми зъ торбами на старôсть пустити, Свѣтку ты мôй гôренькій!

Національна церковь въ Америцѣ.

На пôдставѣ найновѣйшого розпорядженя папы, можуть всѣ молодй католики, котрй розумѣють мову англійску, належати до тыхъ парохій, въ котрыхъ мова англійска єсть урядовою, не пытаючись позволеня родичѣвъ. Зъ того розпорядженя бачимо, що політика архієпископа Аерленда, щобъ въ Америцѣ зробити церковь одноцѣльною, католицкою, зъ англійскимъ языкомъ, принесла повный успѣхъ. На тôмъ потерпять найбôльше Нѣмцѣ католики, Поляки и Италіяне, котрй причисляють ся до латинского обряду. А хоть се розпорядженє дотычить и насъ Русинôвъ, то все жъ таки нашь обрядъ буде довгй часы запорою противъ вынародовленя.

Генеральскій сынъ!

Сынъ славного генерала россійского Гурка замордовавъ панка въ славнôмъ домѣ гры, въ Монтекарльо и обрабовавъ его. Кажуть, що яблоко вôдъ яблонѣ не далеко вôдкотить ся, а прецѣ вôдкотило ся. Славный батько помордовавъ тысячѣ людей, а сынъ тôлько одного; батько богатый, а сынь бѣдный; батько славный — ну тай и сынъ заживъ славы.

— Въ Montreal въ Канадѣ есть монастырь монахинь, такъ званый „Holy face convent", котрого регула наказуе въ грумнѣ спати и що пятницѣ бычовати ся. То звѣрске бычоване вôдбувае ся такъ: привязують руки до шнурка, що висить на стели, обнажують плечѣ, а найстарша законниця лупить що силы гарапомъ по плечахъ. Всѣ прочй законницѣ мусять бути присутнй. Нѣхто бы не повѣривъ, що подôбне звѣрство можливе въ Америцѣ, а прецѣ такъ есть.

— Ювилей, 50 лѣтного панованя цѣсаря австрійского Францъ Йосифа вôдбувъ ся 2. грудня, зовсѣмъ тихо и смирно зъ причины жалобы по цѣсаревôй. Всѣ бôльшй мѣста въ Австріи були вечеромъ освѣтленй, столиця Австріи, Вѣдень бувъ пышно имлюмінованый (освѣчений)

Небувалый пожарь.

Въ Ню Йорку згорѣла дня 4. с. м. 15 поверхова каменица „Home Life Insurance Co., и еще кôлька другихъ каменицъ на Broadway. Шкода выносить понадъ міліонъ доляровъ.

— Въ Bayonne, N. J. выслала была недавно нова „парафія" зъ препорученя „пана превелебнего" свого дяка за колектою по доокоЛичныхъ плейзахъ. Но дякъ трудивъ ся щиро, и коли вже назбиравъ досыть центôвъ, грошѣ собѣ затримавъ и не вернувъ вже бôльше до славного Bayonne, але на стôлько бувъ гречный, що въ листѣ подякувавъ своимъ хлѣбодателямъ за посаду (бо немавъ зъ чого жити) и за центы, тай дальше повандрувавъ шукати легкого хлѣба.

— Конґресъ Сполученыхъ Державъ вже радить раду въ Вашинґтонѣ. Президентъ выславъ свое посланіе до конґресу, та те посланіе выглядае такъ, якъ посылае льокай благожеланя новорôчнй до своихъ панôвъ. А прецѣ McKinley не є нѣчо иншого, тôлько льокайомъ пановъ-капіталістôвъ.

— Померъ въ Cohoes, N. J. молодый хлопець Стефанъ Федакъ, дня 4. децем. с. р. Вôнъ бувъ родомъ зъ села Котанъ, повѣтъ Ясло. Похоронили его зъ poor hous-у безъ трумны, якъ найпослѣднѣйшого жебрака. Най той выпадокъ буде наукою для тыхъ байдужныхъ нашихъ людей, котрй не хочуть належати нѣ до братства, нѣ до „Союза".

— Естергази, майоръ французкои арміи и зброднярь вже въ Америцѣ. Ту буде подвизати ся, але за подôбнй подвиги, якъ въ Парижи, чекае его въ вôльнôй Америцѣ lynch.

— Робота въ Пеннсильвеніи поправила ся, — видно зъ того, бо богато людей по пейдѣ пяныхъ.

— Маешь дѣти? Чому-жь незапишете ихъ до „Союза?" Коштуе лишь 25 центôвъ на мѣсяць, а дѣти умирають дуже часто, частѣйше якъ старшй.

Въ Австріи знов абсолютизмъ.

Правительство розôгнало парляментъ и управляе за помочію § 14.

„Руская жизнь въ Америкѣ".

Пôдъ такимъ именемъ выходить въ Ню Йорку тыждзнева россійска газетка, коштуе $1.00 на рôкъ, адресъ: Russian Life, 28 East Fourth Str., New York.

— Знаете, якъ смердить трупъ? — Возьмѣть до руки „Амер. Р. Вѣстникъ", а будете знати.

— Вже вышла зъдруку нова книжочка пôдъ заголовкомъ: „Де-що про права и суды въ Сполуч. Державахъ, а особенно въ державѣ Пеннсильвенія." Цѣна тои книжочки 10 цнт., а зъ пересылкою 12 цнт. — Хто замовить собѣ ту нову книжочку, най не забуде и за „Конституцію Спол. Державъ", бо тй двѣ книжочки доповняють себе взаимно.

Посмертнй вѣсти.

Упокоили ся 28. и 30. падолиста с. р.:

Ярославъ Фуртакъ зъ Mayfield, Pa., сынъ Михаила и Анастазіи, въ другôмъ роцѣ житя, членъ „Р. Н. Союза", до котрого вже належавъ третій мѣсяць.

Ольга Обшарска зъ Mayfield, Pa., донька Василя и Юстины, въ 2. роцѣ житя, членъ „Р. Н. Союза", до котрого належала ледво 10 день.

Вѣчная имъ память!

— То не силувана рѣчь. Я собѣ свое пошукаю: роблю цесию на банокъ та най васъ лѣцитуе.

Грициха впустила веретено тай ухопила ся обома руками за одвôрокъ:

— Якъ то може бути? Пане начальнику! Таже вы вôйтъ у громадѣ, а вы мовчите?! Куда-жь се? Гей люде добрй! Та я черезъ лайдака абы-мь зъ дѣтми зъ хаты забирала ся? Таже, адѣть, мы калѣки!

— Вѣчнй калѣки! — додавъ Грицъ.

— Вôнъ що недѣлѣ піячить, а я зъ дѣтми караю ся та на старôсть пôду попôдъ чужй плоты?! Наробивъ довгôвъ, а мене зъ дѣтми въ старцѣ пускае. Таже васъ громада вôйтомъ настановила, абысте робили право межи людми. А вы за бѣдными людми, за калѣками не хочете обстати?

— А якже-жь я обстану, — вôдповѣвъ вôйтъ — заплатю за вашого чоловѣка, чи якъ?

— Та хто вамъ каже платити? А якъ? Абы не було припору лайдакови, що пускае дѣти въ жебры? На що ты дѣти наплодивъ?

Вôйтъ озлобивъ ся:

— Мовчи, бабо, не теремкоти менѣ тутъ! Тутъ ґмінска канцелярія, не коршма! Тутъ урядкуе ся!

Грициха на такй твердй слова, а ще урядовою бесѣдою, притихла, але журу свою выливала далѣ передъ Семенихою на пôвъ шепотомъ:

— А дивѣть ся, сусѣдо, наплодивъ ворогъ дѣти та хиба иди до дому та шій торбы на него и на себе. Таже дѣти не просили ся на свѣтъ.

Тай Семениха такъ гадала:

— Ой правда, кумо, правда: дитина не просить ся на свѣтъ та не просить ся.

— Знаете, кумо Семенишко, — говорила Грициха, — прійшовъ сегодня рано Коропъ... Я сидѣла па припѣчку тай колотила кулешу, бо я немôчна калѣка, я стояти не годна, абы при якôй роботѣ. Николка десь выбѣгъ на улицю, а дѣвчище (такъ назвали Василину) засувала горшки въ пѣчь, Ерина силяла ґерданъ, а Грицъ робивъ шось у хатѣ, чи зубокъ до грабель тесавъ, чи... Отъ видите, бôгме, я вже забула, такъ менѣ баки забили. Зъ розуму схожу. А Коропъ, знаете, входить до хаты: Добрый день, — добре здоровле. Мене гей щось тякло, щось менѣ гей пôдъ серце пôдступило: що сей, гадаю собѣ, зъ ранку хоче? А вôнъ таки до Грицяь: Що — каже — Грицю, робите? — А що-жь бы? — каже Грицъ — дали мои ґаздынѣ сночи пацяти ѣсти тай забули цеберъ узяти. Паця влѣзло въ цебрикъ тай, ади, высадило дно до чиста. Теперь бери та грай ся: уставляй дно, збивай обручѣ... Отъ, видите, нагадаламъ: Грицъ цебрикъ збивавъ... А вы що скажете? — пытае ся Грицъ Коропа. — А що-жь бы? Нѣчого доброго — каже Коропъ. — А мене знову гейбы хто гранею обсыпавъ. — Прійшовъ-емъ, каже Коропъ, абы вже бувъ разъ конець изъ нами. Я чекаю тобѣ, каже, за грошѣ вже десятый рôкъ, а тобѣ нѣ въ гадцѣ вôддаване. Я прійшовъ, каже, тобѣ, сказати, що пускаю твôй ґрунтъ на бубенъ. Ты, каже, зъ ґрунту вступай ся, а менѣ мои грошѣ мусъ бути! — А я, знаете, якъ-емь се слово почула, то такъ, якъ бы мене хто довбнею по головѣ вгативъ. Таки кажу вамъ, кумко Семенишко, пустила-мь такй сльозы, якъ горохъ...

Грициха заплакала.

(Дальше буде.)

Кôлько Америка проѣдае и пропиває?

Твôрча силе Сполуч. Державъ и кошта въ цѣли выживленя народу.

Вôльный перекладъ Мик. Подгорецкого.

Если хочемо оцѣнити силу и значѣне якогось краю пôсля скôлькости и вартости его поживлѣня, то Сполуч. Державы занимають перше мѣсце мѣжь народами на кули земской.

Фармы, сѣножати, сады и огороды въ Сполуч. Державахъ не лишь выдають стôлько, що заспокоюють потребы того краю, але еще богато остаючихъ ся плодôвъ вывозить ся до другихъ, чужихъ краѣвъ. Въ остатнôмъ десятилѣтю збирано пересѣчно въ Спол. Державахъ кождого року по 465 міліонôвъ бушлѣвъ*) пшеницѣ. Зъ того вывезено (експортовано) до чужихъ краѣвъ (навѣть до Россіи) 140 міліон. бушл., бо 325 міліон. бушл. выстарчило на власнй потребы мешканцѣвъ.

Если вôдтягнемо часть пшеницѣ на засѣвъ и иншй цѣли, то на одну особу въ повнôч. Америцѣ припадае рôчно оденъ бушель муки (а въ Галичинѣ вел. кварта), або около 70 міліон. бушл. на 75 міліон. мешканцѣвъ Спол. Державъ.

Та рôчна консумція (зъужите) рôвнае ся 14 тысячь міліон. фунтôвъ муки. Если бысьмо зъ тои всеи муки напекли хлѣба, то дôстали бысьмо 20 тысячь міліон. бохонцѣвъ хлѣба. А если бы ся той хлѣбъ замѣнивъ въ камѣне, то можна бы зробити дорогу наоколо свѣта и то 36 стôпъ широку. Щобы той хлѣбъ перевезти, треба бы 20 міліонôвъ пекарскихъ возôвъ, котрй забрали-бъ мѣсця 60 тысячь миль довготы. Но, розумѣе ся, що всеи тои муки не уживають на хлѣбъ, але на рôжнй приправы, медôвники и другй кухоннй додатки. (Въ Галичинѣ-жь пшеничнои муки уживае „szlachta polska“ также и на препароване клейстру, котрымъ залѣплюють роты правительственнымъ, при помочи багнетôвъ, жидôвъ и ковбасъ, именованымъ противъ волѣ народу, псевдо-рускимъ посламъ, котрй за марныхъ пару злр. а. в. вырѣкають ся своеи рôдной матери-Руси, нѣколи и пары зъ устъ не выпустять на вопѣючій до неба кривды, заподѣяний народови и сидять въ соймѣ або думѣ державнôй якъ чистй трампы, сирѣчь колоды пôдъ тымъ взглядомъ).

Въ послѣднôмъ роцѣ фармеры тôлько зôбрали пшеницѣ, що по покрытю потребъ краевыхъ, еще 143 міліон. бушлѣвъ могли вывести на продажь до другихъ, чужихъ краѣвъ. Зъ того двѣ третины пôйшло до Англіи, а одна десята часть до Россіи и другихъ краѣвъ европейскихъ. Австралія и Азія забрали 10 міліон., а Африка 4 міліон. бушлѣвъ; а девять зъ кождыхъ 100 бушл. вывезено до прочихъ провинцій серед. и полудневои Америки.

Кукурудзы продукують Спол. Державы 4 разы бôльше нѣжь пшеницѣ, зъ того найбôльша часть уживае ся до кормленя звѣрять, а менша йде на поживу людей. Вôвса родить ся 700 міліон. бушлѣвъ и весь остае ся въ краю. Зъ 70 міліон. бушл. ячменю лише 5 міліон. вывозить ся до чужихъ краѣвъ, а 28 міліон. бушл. жита, Спол. Державы зъужиткують самй и 15 міліон. буш. гречки, зъ котрои вырабляють крупы и уживають на рôжнй „пампухи“ и другй присмачки.

Гороху збирають рôчно въ Спол. Державахъ 6 міліон. бушл., бобу 3 міліон. буш. а цибулѣ $2\frac{1}{2}$ міліон. буш. (тому жидôвъ такъ тягне до Америки). Три міліон. рижу зъужитковують рôчно мешканцѣ Сполуч. Державъ, зъ чого половину довозять тутъ зъ чужихъ краѣвъ. Въ Спол. Державахъ припадае пересѣчно на одну особу рôчно 4 ф. рижу, а въ Англіи 10 ф., въ Италіи 14 ф., въ Японіи 300 ф. и 457 ф. въ Индіи на одну особу. Но що за диво! Въ Индіи хоть 457 ф. припадае на одну особу рôчно, то мимо того бôльше якъ 1 мерш. Индіянъ умирае зъ голоду, бо они не знають ощадности — на днесь всьо, а на завтра нѣчого,

А вже найбôльше зъуживають въ Спол. Державахъ цукру, бо ажь 5 біліонôвъ 500 міліон. ф., зъ чого лише $\frac{1}{8}$ часть выробляесь въ своимъ краю, а решту спроваджують зъ чужихъ краѣвъ. И такъ: въ 1897 р. спроваджено $\frac{1}{3}$ зъ Нѣмеччины, а 8 проц. зъ прочихъ краѣвъ европейскихъ.

Вартôсть кождого року выроблюваня продуктôвъ, якъ: масла, яець, сыра, молока и тымъ подôбныхъ, выносить около 600 міліон. дол. Америка споживае сама 1 біліон. 300 міліон. ф. масла, а вывозить еще 25 міл. ф. Консумція сыра выносить що рôчно 230 міліон. ф. Консумція молока выносить 7 біліон. квартъ рôчно, зъ того зъужиткове Чикаґо 646 міліон. квартъ, НюЙоркъ 634 міліон., Бостонъ 98 міл., а Филядельфія 96 міліон. квартъ.

Рôчно споживаесь въ Сп. Державахъ 850 міліон. тузѣнôвъ яець. Если-бысьмо рядкомъ одно коло другого уложили, то 12 разы ними окружили-бъ землю.

А вже жаденъ народъ на свѣтѣ не споживае тôлько мяса, якъ Американе (вчисляючи въ нихъ и всѣхъ нашихъ Русинôвъ—гамериканôвъ). Вартôсть що рôчно споживаного мяса выносить 900 міліон. дол. (яка се сума въ порôвнаню до нашои блаженнои Галичины, де хиба лишь жидъ та панъ видить мясо, а нашъ мужикъ то хиба на Великдень, тай передъ самою смертію и то лишь юшку зъ 3-лѣтнои курки... За тое неоденъ нашъ братъ побувши рôкъ на „гамериканьскôмъ“ мясѣ, такъ за той часъ змудрѣе, що всѣхъ другихъ уважае за ничь, а себе за першого по Бозѣ). Зъ поживаного въ Спол. Державахъ мяса припадае рôчно на воловину 5 біліон. ф., 4 біліон. ф. вепронину, 800 міліон. ф. баранину. Мяса зъ дробу и дичины разомъ споживаесь тутъ 10 тысячь міліон. ф. На кожду родину припадае денно 2 ф. мяса. Также и вывôзъ мяса зô Сполуч. Державъ до иншихъ краѣвъ есть великій. Въ 1897 р. вывезено звôдси 488 міліон. ф. воловины, зъ чого $\frac{7}{8}$ до Англіи. Вепровины вывезено 1 тысячь 302 міліон. ф.; до Нѣмеччины 15 проц.; Англіи 56 проц. Рыбъ споживають рôчно въ Сполуч. Державахъ 800 міліон. ф.

Въ 1897 р. зъужили Американцѣ 725 міліон. ф. кавы, а 110 міліон. ф. гербаты, зъ чого припадае рôчно на 1. особу звыжь 10 ф. кавы, а $1\frac{1}{2}$ ф. гербаты.

Однакъ Американцѣ не тôлько суть добрй ґастрономы (ѣдцѣ), але еще лучше умѣють до чарки заглядати (неразъ не до порожнои). Пиво ту есть въ щоденнôмъ ужитю, особливо въ лѣтѣ и нѣ бôльше нѣ менше, лише выпивають рôчно 1,200 міліон. ґальонôвъ (ґальонъ — 4 кварты), виски (горѣвки) 96 міліон. ґальон., а вина 25 міліон. ґальон.; разомъ взявши, ужите всѣхъ тыхъ напиткôвъ, то дôстанемо суму 3.600 міліон. разомъ вже зъ кавою и гербатою, або 48 ґальонôвъ напитку припадае рôчно для кождого мужа, жену и дѣтину. Если дочислимо до тоіо воды минеральнй, чоколяду, воду содову и тымъ подôбнй покрѣпляючй напитки, то загальне число всѣхъ уживаныхъ напиткôвъ въ Спол. Державахъ вынесе разомъ 7,600 міліон. ґальонôвъ або 90.000 міліон. ф., такъ що на кожду особу припадае на тыжденъ 1 ґальонъ загального напитку, або на рôкъ припадае на одну особу 1200 ф. Пôсля звѣсныхъ законôвъ біольогичныхъ и гигіеничныхъ потребуе дорослый чоловѣкъ 1,600 ф., жена 1200, а дитина 500 до 1000 ф. плыну (течи). Якъ отже видимо, то Американцѣ належать до найлучше вôдживляючихъ ся людей на свѣтѣ.

Звѣсна рѣчь, що правдивй Американцѣ зъ батька-прадѣда стало тутъ замешкалй и заакліматизованй, найменше уживають горячихъ напоѣвъ, а найбôльше „охолоджаючихъ.“ За тое недавно прибувшй тутъ народности выручають ихъ и бôльше або менше въ уживаню горячихъ напиткôвъ, залежить се вôдъ того, зъ якого краю и климату они тутъ прибули, зъ якими тутъ прибули навычками, зъ якимъ выхованемъ, образованемъ и чи бôльшій або меншій мають змыслъ до ощадности. Русины пють найбôльше пива, а за ними Чехи, Нѣмцѣ, Словаки, Поляки, новоприбувшй Айришѣ и т. д. Французы бôльше ласй на вино, конякъ.

Зъ нынѣшныхъ тутъ наведеныхъ датъ выходить, що на кожду особу пересѣчно припадае въ Спол. Державахъ досыть поживы и напоѣвъ. Но не думайте, пов. читателѣ, що нашй братя Русины добре вôдживляють ся. Де тамъ. Бôльша часть хочь и працюе гôрко на цента, але що-жь зъ того, коли не умѣе его шановати анѣ ужити! Половину мѣс. пейды (бесѣда о сталôй роботѣ) пропе, а друга половина якихъ $20. остае на выживлене, убране и иншй непредвидженй выдатки. А ту хто въ родинѣ захоруе, нема за що лѣчити, або умре, нема за що поховати, не выстарчае ему заасекуровати себе, жѣнку и дѣти за пару центôвъ въ „Союзѣ“, а якъ бѣда, то нема де заратовати ся и въ той часъ иде до жида або до чужого просячи о ласкаву помôчь. Суть по нашихъ плейзахъ читальнѣ, братства такъ мужескй якъ и дѣвочй, але маґнесомъ не притягнешь нѣкого, бо повѣдае: его отець и мати въ краю того не знали, то и ему не треба.

Кôнчачи ту допись взываю всѣхъ нашихъ братôвъ, щобы свою пейду гôрко запрацювану не обертали на піятику, але на лучшу поживу, на лучше помешкане, абы себе або жену и дѣти красше прибрати, абы вступали до читалень, до братства самй и зъ родинами и знакомыми тай бордингерами и бордингерками до „Союза“, а тогды настане у насъ амер. Русинôвъ лучшій гараздъ и порядокъ, а другй народности будуть насъ бôльше поважати, бо якъ собѣ чоловѣче постелишь, то такъ и будешь спати.

*) Бушель — гал. чвертка.

Въ редакціи „Свободы“ можуть достати Всч. ОО. Духовнй по 1 цнт. за еґземпляръ:

1) Extractus matriculæ copulatorum,
2) Extractus matriculæ baptisatorum,
3) Extractus matriculæ defunctorum.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.